

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра полоністики і перекладу

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента

ПЕРЕКЛАД І ДВОМОВНІСТЬ: КОГНІТИВНА ЛАБОРАТОРІЯ

Підготовки **БАКАЛАВРА**

Луцьк–2025

Силабус вибіркового освітнього компонента «Переклад і двомовність: когнітивна лабораторія» підготовки бакалавра.

Розробник:

Цьолик Н. М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри полоністики і перекладу.

Погоджено

гарант освітньо-професійної програми

Мова та література (польська). Переклад

доц. Наталія Цьолик

Силабус вибіркового освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри полоністики і перекладу

протокол № 2 від 10 вересня 2025р.

Завідувач кафедри

проф. Сухарєва С.В.

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Таблиця 1

Найменування показників	Освітній ступінь, ОПП, спеціальність	Характеристика ОК
Денна форма навчання	Галузь знань 03 Гуманітарні науки спеціальність 035 Філологія ОПП Мова та література (польська). Переклад <i>Бакалавр</i>	Вибірковий
		Рік навчання 2
		Семестр 4
Кількість годин/кредитів/150/5		Лекції 10 год.
		Практичні 20 год. Лабораторні 0 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота 110 год. Консультації 10 год. Форма контролю: залік
Мова навчання: польська, українська		

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Цьолик Наталія Миколаївна
Кандидат філологічних наук
Доцент
Доцент кафедри полоністики і перекладу
+380507191360, tsolyk.natalija@vnu.edu.ua
Днізаннять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. ОПИС ВИБІРКОВОГО ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація курсу

ВОК «Переклад і двомовність: когнітивна лабораторія» знайомить студентів із механізмами, які забезпечують перекладацьку діяльність у двомовному середовищі. Курс поєднує знання про двомовність, когнітивні процеси та специфіку обробки мовної інформації під час перекладу. Особлива увага приділяється тому, як працює мозок перекладача, як він управляє двома активними мовними системами, які когнітивні навантаження виникають під час перекладу та як їх оптимізувати.

Силабус вибіркового освітнього компонента складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти рівня бакалавра.

2. Мета і завдання ВОК

Метою вибіркового освітнього компонента є сприяти формуванню у студентів цілісного розуміння того, як двомовність і когнітивні процеси впливають на перекладацьку діяльність, а також навчити застосовувати ці знання для підвищення ефективності письмового й усного перекладу.

3. Soft skills. Вибірковий освітній компонент спрямований на формування в студентів умінь усвідомлено керувати власними когнітивними процесами під час перекладу, ефективно працювати в команді, презентувати результати досліджень та відповідально планувати індивідуальні стратегії подолання міжмовної інтерференції. Він розвиває навички аналітичного мислення, концентрації уваги, гнучкості та рефлексії, що є ключовими для успішної перекладацької діяльності.

4. СТРУКТУРА ВИБІРКОВОГО ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам.роб.	Конс.	Форма контролю/бал
Змістовий модуль 1. Когнітивні механізми перекладацької діяльності						
Тема 1. Двомовність як основа перекладу. Види двомовності, характеристики двомовного мовця.	14	1	2	10	1	ДС, ДБ, Р, РЗ,4
Тема 2. Мовна обробка у двомовного перекладача. Моделі доступу до лексикону.	14	1	2	10	1	ДС, ДБ, Р, РЗ,4
Тема 3. Когнітивні моделі перекладу. Розуміння, трансформація, відтворення.	14	1	2	10	1	ДС, ДБ, Р, РЗ,4
Тема 4. Перекладацьке перемикання мов. Активація та інгібіція мовних систем.	14	1	2	10	1	ДС, ДБ, Р, РЗ,4
Тема 5. Пам'ять перекладача. Робоча пам'ять, фільтри уваги.	20	1	2	16	1	ДС, ДБ, Р, РЗ,4
Контрольна робота 1						МК1, 20
Разом за модулем 1	76	5	10	56	5	40
Змістовий модуль 2. Когнітивні бар'єри та регулятивні механізми в перекладацькій діяльності						
Тема 6. Когнітивне навантаження та його регуляція. Фактори складності перекладу.	14	1	2	10	1	ДС, ДБ, Р, РЗ,4

Тема 7. Інтерференція в перекладі. Типи, причини, способи подолання	14	1	2	10	1	ДС, ДБ, Р, РЗ, 4
Тема 8. Двомовність в усному перекладі. Модель Effort і її застосування	14	1	2	10	1	ДС, ДБ, Р, РЗ,4
Тема 9. Когнітивні пастки письмового перекладу. Типові помилки та їх пояснення.	14	1	2	10	1	ДС, ДБ, Р, РЗ,4
Тема 10. Емоційні та індивідуальні чинники. Стрес, темп мислення, саморегуляція	18	1	2	14	1	ДС, ДБ, Р, РЗ,4
Контрольна робота²						МК ² , 20
Разом за модулем²	74	5	10	54	5	40
Види підсумкового контролю						КР, 20
Всього годин/ Балів	150	10	20	110	10	100

Форма контролю*: ДС - дискусія, ДБ - дебати, Т - тести, ТР - тренінг, РЗ/К - розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС - індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ - робота в малих групах, МКР/КР - модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р - реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5.ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ

Таблиця 3

1.	Підготуйте коротке есе (1–1,5 стор.) про власний тип двомовності, проаналізувавши, як характер вашої мовної компетенції впливає на процес перекладу. Опишіть ситуації, у яких виникає перемикання мов, та поясніть його причини з погляду моделей мовної обробки.
2.	Виберіть невеликий текст (5–7 речень, наприклад, з газети Волинський Монітор) і, користуючись когнітивними моделями перекладу, письмово відтворіть три етапи: розуміння (що саме ви інтерпретували), трансформація (які зміни й чому), відтворення (готовий переклад). Зробіть рефлексію щодо того, де виникало найбільше когнітивне навантаження та чому.
3.	Виконайте дві вправи на розвиток робочої пам'яті (наприклад: повторення чисел у зворотному порядку, запам'ятовування слів) та одну вправу на фокус уваги (наприклад: знаходження цільових слів у тексті). Опишіть результати і поясніть, як ці когнітивні параметри можуть впливати на якість перекладу, особливо в умовах підвищеного навантаження.

4.	Знайдіть 10 прикладів помилок (у будь-якому джерелі: студентських перекладах, онлайн-публікаціях, власних роботах). Для кожного прикладу: визначте тип інтерференції (лексична, синтаксична, стилістична тощо), поясніть її причину за когнітивними моделями, запропонуйте власний спосіб подолання.
5.	Проведіть спостереження над власною роботою (або невеликою групою): оберіть 2 стани (наприклад: спокійний / у стресі), виконайте коротке перекладацьке завдання в обох випадках, порівняйте швидкість, якість, кількість помилок, рівень концентрації. Підготуйте 1–2 сторінки аналізу, пояснивши результати через поняття саморегуляції, інгібіції та когнітивного навантаження.

6. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Увесь освітній процес, контроль його результатів повинен відбуватися на засадах чесності, справедливості, відповідальності за результати своєї роботи, довіри до усіх учасників дидактичного процесу, об'єктивності оцінювання, толерантності, соціальної та гендерної рівності (деталі за [посиланням](#)).

Здобувач повинен систематично відвідувати практичні заняття з курсу, не запізнюватися, аби не переривати роботу викладача та своїх колег, не симулювати поганий стан здоров'я під час проведення модульних робіт, екзамену і под.

Усі усні завдання належить складати у призначений викладачем час. Письмові завдання, творчі проекти і под. варто подати на перевірку у визначений викладачем час, оформивши відповідно до вимог, що ставляться до такого виду робіт.

Обов'язково потрібно дотримуватися засад академічної доброчесності: під час виконання завдань не можна привласнювати собі результати інтелектуальної діяльності інших осіб, при оформленні результатів своєї праці потрібно подавати покликання на розвідки, котрими послуговувалися у ході підготовки матеріалів, зазначити ресурси, якими користувалися; не можна підтасовувати факти, ілюстративний матеріал, бібліографічні відомості, не допускається користування шпаргалками під час виконання самостійних, модульних робіт, виконання тестів.

Жодні форми порушення академічної доброчесності (недбайливе цитування, присвоєння чужих ідей чи робіт, плагіат, псевдоавторство, неповажне ставлення до учасників освітнього процесу тощо) недопустимі. У разі таких дій – адекватна реакція відповідно до [Кодексу академічної доброчесності](#).

**Під час вивчення вибіркового освітнього компонента визнаються результати навчання, отримані в неформальній (професійні курси/тренінги, онлайн-освіта, стажування тощо) та/або інформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають вибіркового курсу як в цілому, так і його окремим модулям, темі (темам), що передбачені цим силабусом. Деталі щодо процедури зарахування результатів подані [за посиланням](#).*

7. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Формою підсумкового семестрового контролю є **залік**. Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів). У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації

академічної заборгованості, становить 100. Достатньою для заліку кількістю набраних за всі види запланованих робіт є 60 балів.

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перекладання)

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Цьолик Н. Українські переклади «На високій полонині» Станіслава Вінценза. Київські полоністичні студії. Том XXXV. Київ, 2019. С. 397-401.
2. Цьолик Н. М. Особливості перекладу назв кінофільмів на польську мову. Актуальні проблеми міжкультурної комунікації: зб. матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції, 06 квітня 2022 року, Луцький національний технічний університет. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2022. С. 151-153.
3. Черноватий Л.М. Основи розробки системи вправ для навчання професійно спрямованого письмового перекладу. 2011. № 6-7 (16-17). С. 320– 329.
4. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих навч. закладів освіти за спеціальністю «Переклад». Вінниця: Нова книга, 2013. 368 с.
5. Presner, R., Tsolyk, N., Vanivska, O., Bakhov, I., Povoroznyuk, R., & Sukharieva, S. (2021). Cognitive and Semiotic Model of Translation. Postmodern Openings, 12(3Sup1), 125-142.

Інтернет-ресурси

1. Гудзь Н.О. Інтернет-дискурс: структурна специфіка та конститутивні ознаки [Електронний ресурс] Режим доступу : https://dokupdf.com/download/-2013-10-35-35-pr-5a03254ed64ab2b9bdf01516_pdf
2. Єфименко В. А. Класифікація перекладацьких помилок та її використання для оцінки якості перекладів [Електронний ресурс] Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Mikks/2011_33/169_173.pdf
3. Коломієць Н. В. Лінгвістичні особливості організації гіпертексту інтернет-новин (на матеріалі англійської мови) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://disser.com.ua/content/31813.html#download>
4. Словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>
5. <https://www.rmfm24.pl>
6. <https://www.wp.pl>
7. www.wlaczpolske.pl/
8. <https://jezyk-polski.pl/>
9. <https://wolnelektury.pl>
10. <https://sjp.pwn.pl/poradnia/>
11. <https://ukrpolnauka.wordpress.com>
12. <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=9909&chapter=1>
13. <https://monitorwolynski.com/pl>